

БАРАБАН Л.М.

ст. викладач кафедри банківської справи

Черкаський інститут банківської справи

Університету банківської справи НБУ (м. Київ)

ПРІОРИТЕТНІ ОРІЄНТИРИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ВСТУПУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Поглиблення інтернаціоналізації та глобалізації господарського життя, розширення всебічних міжнародних економічних зв'язків є домінуючою тенденцією сучасного етапу розвитку світового господарства. Важливим кроком для України на цьому етапі є перехід до інноваційного типу розвитку, що не можливо без кардинальних змін в усіх галузях господарювання і в освітянській галузі зокрема. В сучасних умовах актуальність формування та підвищення ефективності функціонування ринку нововведень значно зростає у зв'язку з інтенсивним використанням природних ресурсів, виникнення нових глобальних світових проблем і прискорення збільшення потреб суспільства. Це потребує органічної інтеграції науки і виробництва, розробки і реалізації стратегії інноваційного маркетингу та формування фахівців нового покоління, які спроможні вирішувати питання, які постають перед глобальною економікою.

Ще жодній країні не вдалося створити ефективну й збалансовану економіку, ізолювавшись від світового економічного простору. Після проголошення незалежності одним із пріоритетних завдань для України стала її інтеграція у світову економіку, яка зумовлюється тим, що модернізація економіки, залучення масштабних іноземних інвестицій,

новітніх технологій можливі лише за умови формування в країні стійкої, відкритої до зовнішнього світу господарської системи, органічного включення її в систему глобального поділу праці. Аналіз національних інноваційних систем різних держав дає можливість визначити деякі загальні закономірності та основні тенденції інноваційної діяльності, а саме: зростання залежності виробництва товарів та послуг від наукових знань і технологій; збільшення кількості розробників нових знань; зростання залежності інноваційної динаміки від успішної взаємодії між науковими установами та підприємницьким сектором; розвиток взаємодії між фірмами, поширення нових технологій, організаційні зміни у системі корпоративного управління. В Україні національна інноваційна система формується під впливом об'єктивних факторів: наявності природних і трудових ресурсів, географічного розташування, особливостей історичного розвитку, наявності інститутів держави й форми підприємницької діяльності. Можна окреслити такі основні фактори та недоліки розвитку національної інноваційної системи України: відрив науки від господарської практики; відсутність механізмів оцінювання ефективності державних науково-технічних програм; фінансування переважно організацій, а не пріоритетних напрямків наукової діяльності; спонтанне ініціювання інновацій, відсутність ефективних бізнес-планів, орієнтація на внутрішні джерела фінансування; відсутність моніторингу за реалізацією інновацій у сфері підприємницької діяльності, недостатній розвиток малого й середнього інноваційного підприємництва. Україна протягом років незалежності має значні проблеми із проведенням ефективної наукової, науково-технічної та інноваційної політики. Стан наукової, науково-технічної сфери за ці роки різко погіршився: скорочено обсяг замовлень на інноваційні розробки та продукцію, скоротилася кадрова та матеріальна база проведення досліджень та розробок, різко зменшилася результативність самої науки. Наближення України до європейських

освітнянських та технологічних стандартів неможливе без пріоритетного фінансування науки. Однак бюджетні витрати на науку за роки незалежності скоротилися більш ніж у 30 разів і до 2011 року не підвищувались більш ніж на 0,4 % ВВП. У 2014 році питома вага загального обсягу витрат у ВВП становила 0,77%, у т.ч. за рахунок коштів державного бюджету – 0,33 %. За даними Євростату, у 2012 році середній рівень обсягу витрат на наукові дослідження та розробки країн ЄС-27 у ВВП становив 2,06%. Більшою частка витрат на дослідження та розробки була у Фінляндії -3,55%, Швеції -3,41%, Данії -2,99%, Німеччині -2,92%, Австрії -2,84%, Словенії -2,80%, Франції – 2,26%, Бельгії -2,24%, Естонії – 2,18% та Нідерландах -2,16%; найменшою – у Румунії, Кіпрі, Болгарії, Латвії (від 0,42% до 0,66%)[1, ст.7]. В економічно розвинених державах 10% витрат на науку припадає на фундаментальні дослідження, 40-60% - на конструкторсько-технологічні розробки, а 30-50 % - на впровадження у виробництво та закріплення на товарних та фінансових ринках. В Україні витрати на наукову діяльність розподілені так: фундаментальні дослідження – 60%, – конструкторсько - технологічні розробки – 15-20%, виробництво дослідницьких зразків -5-10%, впровадження у виробництво та просування товарів на ринок - 10% [2]. Таке фінансування науки змушує її працювати на зарубіжні фірми. Враховуючи, що головним завданням вузів є підготовка висококваліфікованого сегмента ринку праці, вони повинні бути головними розробниками глобальних наукових проблем, які передбачають фундаментальні та прикладні дослідження. Для підвищення ефективності науково-дослідних розробок, які проводяться фахівцями вузів, передусім ученими з докторськими та кандидатськими ступенями, необхідно створити сприятливі умови для досліджень у межах науково-дослідних інститутів, секторів, лабораторій за окремими напрямками, до розробки яких залучалися б здібні студенти і аспіранти. Передумовою створення ринку нововведень у країні є не тільки підготовка спеціалістів

високої категорії, а й розвиток наукоємних організацій з необхідними забезпеченням їх засобами для досліджень і експериментів та інформаційними технологіями. Світова практика управління інноваційної діяльністю підтверджує доцільність організації технопарків з їх структурними підрозділами (інкубаторами, центрами, інжиніринговими фірмами), венчурних фондів, промислово-фінансових груп, консалтингових фірм, лізингових центрів, підприємств малого та середнього бізнесу тощо. Досягнення конкурентоспроможності залежить від багатьох чинників, а саме від довгострокової політики у сфері підготовки висококваліфікованих кадрів, прискореного розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, біотехнології і нанотехнології, інноваційної політики, зростання ролі інвестицій в науку, освіту, охорону здоров'я, розвиток творчого потенціалу людини, поживлення роботи малого та середнього бізнесу. Світовою практикою доведено, що інвестиції в людський потенціал – найефективніші. Саме цим зумовлюється якість економічного зростання, яку можна спостерігати в розвинених країнах. Зокрема, в Західній Європі цей компонент забезпечує близько 75% приросту національного багатства. Тобто нині перше місце виходять інтелектуальні ресурси. На жаль, за останні роки в Україні вони зазнали певної руйнації – втрачаються кадровий потенціал, високий статус професора і вченого, якісні параметри роботи вищих навчальних закладів. Комерційний характер освіти дає змогу підприємствам та установам сумніватись щодо кваліфікації підготовлених спеціалістів. Разом з тим Україна ще й сьогодні характеризується високорозвиненим інтелектуальним потенціалом. Міжнародні дослідження якості вищої освіти засвідчують, що показники якості вищої України є доволі неоднорідними. З одного боку за кількісним показником – охоплення вищою освітою – Україна перебуває в числі перших 10-15 країн світу. Доволі високі показники має математична і природнича освіта – Україна

посідає тут місце не нижче 50-го. За якістю освіти з менеджменту місце України коливається біля сотого. Не менш неоднозначними виглядають показники розвитку вищої освіти також у глобальному інноваційному індексі (The Global Innovation Index), в якому у 2014 році Україна зайняла 63-є місце серед 143 країн світу [2]. Ефективне використання цього потенціалу вже у найближчий час могло б забезпечити високе зростання економіки, входження нашої держави до групи європейських країн-лідерів за соціально-економічним розвитком. Проте цей потенціал практично не трансформується у виробничий процес. Має місце й нераціональне використання інтелектуального потенціалу. останнім часом виник перекіс між об'єктивним попитом і пропозицією. Надзвичайно стрімко зростає кількість студентів. Проте підготовка фахівців з вищою освітою III - IV рівнів акредитації не узгоджується з підготовкою кадрів у навчальних закладах I – II рівнів, а також з підготовкою працівників масових професій, як в усіх країнах Європейського Союзу.

Отже, інноваційна модель вищої освіти не може бути просто скопійована, а має абсорбувати кращий досвід моделей навчання американської освітньої системи, схеми фінансування схожих на нас країн Центральної та Східної Європи. Україна має враховувати національні особливості, традиції звичаї і бути спрямованою на вирішення власних економічних, соціальних, політичних проблем і сприяти виходу країни з кризи.

Література:

1. Стратегія реформування вищої освіти в Україні до 2020 року [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.mon.gov.ua/img/zstored/files/HE%20Reforms%20Strategy%2011_11_2014.pdf
2. <https://www.globalinnovationindex.org/userfiles/file/reportpdf/GII-2014vSp.pdf>

